

KP Slovenije i KP Hrvatske 1937. Treba istaći da Pleterski posebno prati razvoj gledišta o nacionalnom pitanju u redovima komunističkog pokreta u Sloveniji, ukazujući na bogatstvo tog razvoja i vidan doprinos slovenskih komunista stvaranju ispravne koncepcije KPJ. Pleterski je upozorio i na neke značajne momente u razvoju komunističkog pokreta u Hrvatskoj u odnosu prema nacionalnom pitanju i time bez sumnje upozorio na neke osnovne probleme koji stoje u vezi s daljnjim istraživanjem. Između ostalog, svakako se nameće potreba potpunije obrade i ocjene udjela hrvatskih komunista u spomenutoj diskusiji o nacionalnom pitanju 1923. i u izgradnji lenjinističke koncepcije u njegovu rješavanju, zatim karaktera i značenja stvaranja organizacije Hrvatskih nacionalnih revolucionara 1932. i dalje, pa i čitavog kompleksa pitanja oko stvaranja KP Hrvatske.

I. Jelić

PREGLED PRINOSA ZA POVIJEST RADNIČKOG POKRETA I NOB-a U ČASOPISU »POMORSTVO« (SPLIT, RIJEKA), 1—XXIII, 1946—68.

Časopis *Pomorstvo* namijenjen je upoznavanju pomorskog gospodarstva i širenju pomorske misli. U njemu ima i lijep broj članaka iz pomorske prošlosti; oni nisu dokumentirani i većim su dijelom popularna saopćenja o pojedinim događajima i ljudima.

I Prilozi za povijest radničkog pokreta

O štrajku pomoraca male obalne plovidbe, koji je zbog ekonomskih motiva izbio 20/21. lipnja 1923. i neuspješno završio 25. kolovoza 1923, pišu *M. Bakarčić*, Obljetnica štrajka naših pomoraca (IX, 405—7), *O. Fijo*, Štrajk pomoraca 1923. (XI, 173—4) i *V. Andrijašević*, Štrajk pomoraca 1923. (XIV, 213—4).

Kraći pregled najznamenitijih događaja iz povijesti sindikalnog pokreta pomoraca daje *T. Mašturko*. U članku »Odlomci iz sindikalne borbe jugoslavenskih pomoraca od 1922. do 1941.« (X, 230—1, 275—6 i 323—4) pisac spominje organizacije pomoraca od prvih društava u Trstu i na Rijeci prije prvoga svjetskog rata do poslijeratnih *Saveza jugoslavenskih pomoraca*, *Saveza radnika trgovačke mornarice Jugoslavije* (Sušak) i *Kluba kapetana trgovačke mornarice* (Split); štrajkove pomoraca od neuspjelog riječkog štrajka 1911, preko štrajka 1923. do štrajkova na nekoliko brodova (npr. na »Tomislavu« i »Zrinskom«) 1931—32; kongres pomoraca 1938. i na kraju piše o pomorcima na početku drugoga svjetskog rata. Na brodske štrajkove vratio se pisac u članku »Jugoslavenski pomorci u borbi za svoja prava« (XIV, 136—8).

U nepotpisanom članku (XIV, 99) spominje se dvotjedna obustava rada lučkih radnika na Sušaku u ožujku 1937. U isto tako nepotpisanom članku »Prvi maj u bakarskoj Nautici« (IX, 187—8) opisuje se dvadesetogodišnjica proslave i neke njezine posljedice.

M. Radmanović, Posljednji dani razarača »Zagreb« (XXIII, 113—4), opisuje epizodu iz početka rata u našim krajevima.

Od prigodnih članaka u povodu Dana mornarice mogu se izdvojiti ovi: *J. Černi*, Rađanje i razvitak Titove mornarice (XVIII, 219—223) i *J. Grubelić*, Ratni put naše mornarice od Podgore do Istre (XVI, 202—4).

O ratnim akcijama na južnom Jadranu piše *N. Marinović* u prilogu »Prvi podvig naših partizana na moru« (I, 17—20). On opisuje desant u blizini luke Ploče u siječnju 1942, a zanimljiva je pojedinost objavljena snimka prve partizanske pomorske zastave.

Više je članaka o djelovanju na sjevernom Jadranu. Tako *A. Kalpić*, Iz dana borbi na sjevernom Jadranu (III, 374—5), donosi kraću kroniku događaja od 11. rujna 1943. do 1944. *O. Tićac*, Djelovanje mornaričkih snaga na sjevernom Jadranu 1943—1945. (XVII, 209—210), opisuje nastanak *Komande mornarice za Hrvatsko primorje i Istru* (zapovjednik Jure Bonači) naredbom Glavnog štaba Hrvatske 11. rujna 1943. Dalje opisuje sastav mornarice, popis kapetanija i zastupništava, poslove, vojne operacije i gubitke u VI ofenzivi. Ta je Komanda bila II pomorsko-obalni sektor, jedan od šest sektora Komande mornarice NOV (formirane na Hvaru u studenom 1943). O akcijama te Komande, tj. napadaju na Lošinj 26. rujna 1943, piše *A. Kalpić* u članku »Prve akcije Komande mornarice za Hrvatsko primorje i Istru« (XVI, 351). O pojedinačnim akcijama pišu: *B. Mamula*, Boj s torpiljarkama u Kvarneriću (XI, 495 — sukob 23. X 1944); *K. Pribilović*, Zarobljavanje njemačkog broda *Felice* (XX, 234—5), Uništenje tegljača *Constante* (XXI, 115) i Dvije pobjede NB-13 *Partizana* (XXI, 115—6); *E. Vodopija*, Tri noćne akcije brodova *Mirana* i *Streljka* (XXII, 225) i *S. Rudan*, Minski i protivminski rat u Jadranu u drugom svjetskom ratu (XXIII, 205—9).

O razvoju i akcijama mornarice na Slovenskom primorju piše *A. Pagon-Ogarev*, Mornariški odred NOVJ Koper (XX, 232—4).

Iz prošlosti riječne mornarice za rata, zapravo o jedinom brodu bivše mornarice potopljenom u borbi, o brodu »Drava« piše *A. Klarić* u članku »Podvig poručnika bojnog broda Berića« (IX, 341—3).

O sudjelovanju i ulozu trgovačke mornarice u ratu i o tehničkoj službi mornarice ima podataka u ovim prilogima: *V. Konestabo*, Uloga trgovačkih brodova u Narodnooslobodilačkoj borbi 1943. (IX, 451—3), Iskustva s trgovačkih brodova u Narodnooslobodilačkoj borbi 1943. (XVII, 210—3), Parobrod »Lav« izvršio je svoj zadatak (III, 378); *S. Prvulović*, Naša trgovačka mornarica u NOB-i (XI, 358—9); *I. Šišević*, Uloga trgovačke mornarice u NOB-i (VII, 219—223), Naši brodovi heroji (XV, 309—311); *V. Ivošević*, Sjećanje na hrabar podvig p/b »Cetina« (IX, 587—8); *O. Tićac*, Pomorski prijevozi i tehnička služba mornarice u NOB (XVII, 336—8).

O životu i radu pozadine obavješćuje *A. Kalpić* u članku »Otoci u borbi« (XIV, 313—4). Podatke je pisac uzeo iz lista *Otoci u borbi* (1944); posljednji 38. broj tog lista izašao je 15. studenog 1944.

III Pomorci u inozemstvu za drugoga svjetskog rata

O radu pomoraca, koje je rat zatekao izvan domovine ili su iz nje pobjegli, između 1939. i 1945, piše *T. Mašturko*, u nizu članaka »Iz borbe jugoslavenskih pomoraca« (XIV, 315—6), »Mi, jugoslavenski pomorci...« (XV, 312—3), »Žrtve naših pomoraca na oceanima u drugom svjetskom ratu« (XX, 304—6), »Borba pomoraca izvan domovine u drugom svjetskom ratu« (XXIII, 210) i nenaslovljen prilog (XVI, 208—210).

IV Memoarski prilozi

V. Krstulović, Sjećanja o razvitku i radu partijske organizacije u Splitu i Dalmaciji u razdoblju 1924—1941. (XIV, 311—2) i Dolazak Vrhovnog štaba i druga Tita na Vis 1944. godine (XIX, 233—4). Osim podataka neposredno vezanih uz te naslove piše i o nekim drugim događajima 1943. i 1944. u južnoj Hrvatskoj.

R. Deželjin, Desetgodišnjica osnutka Drugog pomorsko-obalnog sektora mornarice NOV (VIII, 197—8), saopćava svoje uspomene, a *I. Šišević*, Iz mojih sjećanja i zapisa (XIV, 138—9), donosi neke epizodne podatke, kao i *B. Mamula* u članku »S ranjenicima pod palubom« (XXII, 223—4).

Lj. Fučak opisuje svoj odlazak u španjolski građanski rat pod naslovom »Moj odlazak u Španiju« (XXII, 398).

V Biografske bilješke

M. Šepić, Lučki radnik — revolucionar (XV, 306—8), piše o Frani Beluloviću koji je od 1936. bio tajnik sindikata lučkih radnika na Sušaku, organizator štrajkova 1937. i 1939, zatvaran i ubijen 1942.

O istaknutim revolucionarcima pišu *M. Profaca*, Vicko Krstulović, legendarna ličnost Dalmacije (XX, 267—8) i *E. Vodopija*, Vlado Bagat (XXI, 232).

Ostali su prilozi iz te skupine: *T. Mašturko*, Na plavom frontu. Pomorci učesnici drugog svjetskog rata u borbi protiv fašizma (XXI, 257—8) i *Z. Jurišić-Rusko*, Sjećanje na kap. d. p. Ivana Antunovića kao pomorca i revolucionara (XXIII, 211—3).

VI Ostali prilozi

F. Stojčić, Prva međunarodna pomorska konferencija rada (XI, 174—6), piše o radu konferencije održane od 15. lipnja do 10. srpnja 1920. u Genovi. Konferencija nije prihvatila konvenciju o osamsatnom radnom danu i 48-satnom radnom tjednu (jugoslavenska je delegacija odustala od glasovanja) a prihvatila je konvenciju o naknadi za neuposlene pomorce zbog brodoloma i odredila dob od 14 godina kao početnu za upošljavanje. Prihvatila je i preporuke o osiguranju pomoraca protiv neuposlenosti i preporuku da države članice sastave zbirke svojih zakona i propisa što bi bio predrad za donošenje Međunarodnog statuta pomoraca.

T. Macan